

SALLY READOVÁ

ŽIARIVÁ
TEMNOTA
NOCI

dlb

SALLY READOVÁ

ŽIARIVÁ
TEMNOTA
NOCI

db

Sally Read:
Night's Bright Darkness. A Modern Conversion Story

© 2016 by Ignatius Press, San Francisco, USA
Všetky práva vyhradené.

Preklad © Lenka Böhmová 2020
Preklad básne *Temná noc* © Ján Zambor 1997
Návrh obálky a grafická úprava Mgr. Art. Braňo Gajdoš
Fotografia na obálke © iStock

Slovenské vydanie © Vydavateľstvo DON BOSCO 2020
Všetky práva vyhradené.

ISBN 978-80-8074-482-3

OTEC

Jedna írsky zdravotná sestra ma naučila, ako umyť a zabaliť mŕtve telo. Zatvorila dvere na miestnosti a hovorila stíšeným hlasom, akoby muž na posteli iba spal. Povedala, že aj mŕtvy má svoju dôstojnosť. Po mesiacoch prednášok o krvných telieskach, voľných radikáloch a rôznych tabuľkách mi to znelo neurčito a záhadne. Keď som potichu vstala, precedila s nevôľou pomedzi zuby: „Dajte mu dole náplasti.“ A prevrátila očami, keď som pri pohľade na čiernu krv, ktorá sa po odtrhnutí jednej náplasti objavila, zaplapala po dychu. Pokiaľ však išlo o mŕtveho muža, bola nekonečne láskavá. So všetkou prirodzenosťou a zdvorilou veselosťou ho oslovovala krstným menom ako živého pacienta. Mŕtvemu sa od lakťa až po zápästie ťahalo tetovanie morskej panny. Sedela na vráskavej pokožke, vyblednutá, takmer bez farieb,

ako veľmi starý a zbytočný nápad. „Umyte ho špongiou,“ povedala mi, „odstráňte všetky škvrny od krvi a dobre ho vysušte. To, že je mŕtvy, neznamená, že ho necháte namokro. Skontrolujte, či má svoje zuby, ak nie, vyberte ich von. Dajte mu dole hodinky a odložte ich do vrečka.“ Vyplašilo ma to. Toto bola moja prvá skúsenosť so smrťou. Čakala som, že ma ten mŕtvy schmatne. Vlastne ma nedesila jeho smrť, ale skôr to, že by mohol ešte žiť. Tá írsky zdravotná sestra ma naučila, ako mŕtveho zabaliť do plachty. Sťažka sme ho otočili na bok a on si vtedy vzdychol. Začala som nervózne prestupovať z nohy na nohu ako nepokojné dieťa či nejaké zvieratko. „Ach, áno,“ povedala nevzrušene, „vypúšťajú aj plyny.“ Keď sme sa dostali k baleniu hlavy, takmer som neunesla, že mu treba zakryť aj tvár a ústa, ktoré boli len nedávno plné dychu a slov. Stále vyzeral ako živý. Nešlo len o vzduch, ktorý z neho vychádzal. V miestnosti ešte viseli zvyšky jeho osobnosti a myšlienok. No aj tak som mu cez tvár pokrytú strniskom zľahka natiahla plachtu a zalepila ju lepiacou páskou. Jeho ťažká hlava mi padala smerom k hrudi. Nemala som teda na výber a skôr, než som ju opatrne položila, musela som ju pohojdať v náručí. Írsky zdravotná sestra upratala izbu, rozťahla závesy a dnu preniklo chladné a jasné denné svetlo. „A teraz otvoríme okno, aby jeho duša mohla odletieť,“ povedala presne takým istým tónom hlasu, akým mi dávala aj všetky ostatné pokyny. Hluk dopravy bol ohromný a slnko sa horúčkovo triaslo v zelených listoch gaštanu. Popri tom všetkom sa muž v strede miestnosti

akoby zmenšil, už vo mne nevzbudzoval dojem akéhosi obrovského balvana. Uvažovala som nad tým, ako mohol taký pojem ako duša pretrvať v londýnskej nemocnici. Nad nami nebol žiadny Boh. A duša už dávno vyšla z módy.

* * *

Vychovali zo mňa ateistku. Ako desaťročná by som vám povedala, že náboženstvo je ópium ľudstva. Kládli mi na srdce, aby som nikdy, pred nikým a pred ničím nepokľakla. Môj otec ma učil, že zvlášť kresťania sú intelektuálni slabosi, ktorí vedia len narobiť rozruch. Ako mladá žena som dokázala citovať Christophera Hitchensa* a aj dosť častí z Biblie, aby som sa z nich mohla vysmiať. A otec sa s potešením vysmieval tiež. Bol to veľký a mocný muž. V jednej ruke držal cigaru, v druhej pohár červeného vína a vždy mal na všetko názor. Hlasný smiech mu zaplňal hrud' až tak, že začínal lapať po dychu, lebo mu dochádzal vzduch. Rovnako dokázal nahlas a dlho kričať. Vravieval, že ho tešia dobré hádky. Bol človekom, ktorý by trúfalo prešiel cez cestu a zaklopal na dvere domu, z ktorého by sa ozýval krik alebo detský plač. Bol presvedčený, že o slabých sa treba starať. To platilo preňho aj pre mňa. Sám sa však medzi slabých nikdy nerátal.

Nejaký čas som ako dobrovoľníčka pomáhala deťom, ktoré mali problémy s učením, a neskôr som sa zapísala na školu pre psychiatrické zdravotné sestry. Vtedy ma otec na chvíľu posmešne pokrstil

*Anglicko-americký spisovateľ, novinár a literárny kritik

na „svätú Sally“. Ale cítila som, že môj altruizmus istotne pochádza od neho, z jeho inštinktu ochraňovať zraniteľných.

Keď som mala dvadsaťdva rokov, nastahovala som sa do pochmúrnej výškovej budovy pre zdravotné sestry neďaleko Holloway Road v severnom Londýne. Celé hodiny som tam presedela za stolom a zízala na siluetu Londýna. Kto vedel, kam sa treba dívať, zbadal v diaľke Katedrálu svätého Pavla, rozmazanú a sivú, aj špinavo vyzerajúce výškové budovy a červené svetlo finančného centra Canary Wharf. Na oblohe maľovali lietadlá krížom-krážom biele čiary. V popredí sa črtala stará nemocnica Royal Northern Hospital, ktorá si písala svoj vlastný strašidelný príbeh. V záhrade ležali vozíky poprevracané hore nohami, na cestičkách sa povalovalo rozbité sklo, roztrieštené na márne kúsky. Dvere boli dokorán a ktokoľvek si mohol vziať staré zložky a rukou písané záznamy o bývalých pacientoch. To som videla zo svojho okna vysoko hore, za ktorým som písala aj čítala. Keď som upravila mŕtveho, zakaždým som si spravila pár poznámok. Z upravovania mŕtveho muža s írskou zdravotnou sestrou vznikla dokonca báseň. Keď na jednotke intenzívnej starostlivosti vyhlásili za mŕtve sedemnásťročnú dievča, ktorému z lebky trčala škridla zo strechy, chcela som nájsť slová, ktoré by vyjadrili ten hrozný šok, šíriaci sa miestnosťou pre zamestnancov aj študentskými bytmi. Obeti som chcela dopriať to, čo scenáristi nazývajú „spätný príbeh“. Mala som potrebu uchopiť ten zmätok a dať formu panike z nečakanej smrti.

Moji spolubývajúci raz zorganizovali pijanský večerok, ktorý sa pretiahol až do rána. Vtedy sa zadúšali smiechom nad jedným zomretým mužom, ktorého ešte v ten deň viezli na röntgen. Cítila som sa osamelejšia než kedykoľvek predtým. Vysmievali sa mi, že som zelenáč. Vraj si čoskoro zvyknem.

Ako študentka som praxovala na zmiešanom oddelení. Bola som tam ešte len druhý alebo tretí týždeň, keď som si všimla Carlosa. Carlos bol Portugaliec, mal asi päťdesiatpäť rokov a utrpel vážne krvácanie do mozgu, takže potreboval úplnú starostlivosť. Nemohol sa hýbať ani hovoriť a, ako mi povedali, nemal ani len poňatia o tom, čo sa okolo neho deje. Krátko pred mojím príchodom lekárske konzílium rozhodlo, že treba prerušiť intravenózne podávanie umelej výživy, ktorú dovtedy dostával. To znamenalo, že ho už nebudú kŕmiť. Keď som prišla, do žíl mu prúdil len fyziologický roztok. Povedali mi, že nepotrvá dlho, kým zomrie. Spomínam si, že mal početnú portugalskú rodinu, ale teraz mám zreteľne pred očami len obraz jeho ženy – bacuľatej, s vráskavou tvárou a ochabujúcimi lícami, dolu ktorými sa stále rinuli slzy. Carlos mal hladkú olivovú pokožku, čierne vlasy a oči malé, prenikavé a čierne ako uhoľ. Počas toho riadeného umierania som ho každé ráno musela umývať, holiť a prezliekať mu pyžamo. Tieto veci som robievala rada: najprv sa uistiť, že koža – často necitlivá a lesklá ako cibuľová šupka – nesčervenela a zostala neporušená; a potom natiahnuť ľudskú pokožku tak, aby som ju pri pohybe žiletky neporezala. Umývala som tomuto mužovi tvár a sle-

dovala som, ako sa na mňa prenikavo pozerá svojimi čiernymi očami. Rozprávala som sa s ním a priala som si, aby som vedela po portugalsky. Bolo ťažké nájsť tie správne slová, ale rozprávala som mu o tom, aké je vonku počasie, ako je v Londýne rušno a či som videla jeho manželku. Nedokážem povedať, koľko z toho počul a rozumel. Napadlo mi, aké dešivé musí byť preňho počúvať akúsi mladú Angličanku, ktorá mu rozpráva o bezvýznamných veciach, zatiaľ čo on pomaly zomiera od hladu. Tvár som mu pokryla holiacou penou a začala som s dlhou jemnou prácou odstraňovania jeho čierneho strniska. Pri tejto práci som si spievala, pretože rozprávať o banálnych veciach bolo ťažké. Spievala som *Hey, Jude*, v čase jeho mladosti boli *The Beatles* svetoznáma kapela. Tú pieseň som mu spievala ako uspávanku, stále dokola, v tichom súkromí za zelenými závesmi. Neľútostne sa mi pozeral do očí, zdalo sa, že ho to stojí veľa námahy. Držala som ho za ruku a hovorila mu, aby sa nebál. Silno mi ju stisol.

„Carlos,“ zašepkala som, „ak mi rozumiete, stlačte mi opäť ruku.“ Čakala som dve či tri sekundy. Ani na sekundu neuhol pohľadom. Mala som pocit, že cítim, ako sa snaží. Znovu mi stlačil ruku.

Pred ďalšou službou som o tom, čo sa stalo, porozprávala mladému lekárovi a ten informoval staršieho špecialistu v okuliaroch. Pri Carlosovej posteli som spolu s jeho rodinou čakala na príchod lekárov, terapeutov a zdravotných sestier. Ako začali prichádzať, dostavil sa aj trochu radostný dojem, ktorý niekedy na oddelení pri veľkej vizite vznikne. Špe-

cialista prezrel Carlosa a požiadal ma, aby som opísala, čo sa udialo. Počúval ma a kým som hovorila, rýchlo listoval v karte. Cítila som, že mi chce vyhovieť. Bol milý, ale niečo v jeho správaní a aj spôsobe, akým študenti medicíny teatrálnie potláčali úsmevy, mi hovorilo, že ma *nemusí* počúvať. Všetkým dával najavo, aký je šľachetný. Bola to príležitosť niečo sa naučiť. „Nie, nie, nie,“ povedal napokon, „to zovretie je len reflex. Ako keď vám dieťa stlačí prst, vidíte? Neznamená to, že jeho mozog je skutočne aktívny. Tu nenastala žiadna zmena.“ Potom odkráčal a zástup lekárov, ošetrovateľov a študentov vzal so sebou ako odliv.

Niektorí členovia Carlosovej rodiny vlastne ani nerozumeli, čo povedal. No skúsenejší zo začínajúcich lekárov s vysvetlením otáľal. Niektorí sa odo mňa odvrátili a znovu sa ich zmocnil žiaľ. Cítila som sa, akoby som sa zamiešala do niečoho, do čoho ma nič nebolo, dokonca mi to pripadalo voči nim kruté. Pozbierala som kusy ich nešťastia a na chvíľu som ich vyhodila do vzduchu – ich utrpenie sa na chvíľu ocitlo v bezváhovom stave; vznikol priestor pre nádej, zrazu sa dalo očakávať čokoľvek. Teraz im to bremeno znovu padlo na plecia, no bolo ťažšie než predtým.

Carlosa som umývala už len dva alebo tri razy, potom ma preložili na iné oddelenie. Keď sa na mňa pozeral, keď mi stískal ruku a nechcel ma pustiť, povedala som mu, že mi je to ľúto, že som sa pokúsila niečo urobiť. Moje slová boli nevýrazné – len spoločne som verila v rozhovor, ktorý som viedla; len na-

poly som verila, že tam bol. Možno bol tento muž len jednoduchým súborom kože, kostí a reflexov. Moja polovičná viera, že bol z lekárskeho hľadiska len uväznený vo svojom stave a že by som mohla zachrániť časť jeho bytia pred pochovaním tela, musela byť naivná, však? A keby tam aj bol, keby ho udržali pri živote, čo som si namýšľala, že by sa stalo? Holil by niekto to čierne strnisko a natieral červenú pokožku niekoľko nasledujúcich týždňov, mesiacov či rokov? Cítila som sa akosi trápne, keď som si v tomto všetkom uvedomila svoju úlohu. Myslím, že som mu ani len nepovedala zbohom.

Časť toho, čo ma od detstva učili, čomu som neochvejne verila a v čom som sa mala ešte viac utvrdiť, bolo právo zomrieť a aj právo na asistovanú smrť. Môj otec sa príšerne desil toho, že by sa mohol ocitnúť na Carlosovom mieste. Pokiaľ mi pamäť siahala, obával sa svojej vlastnej smrti a plánoval vopred. „Len mi, preboha, sľúb, že keby som dostal mŕtvicu, dáš mi pár tabletiiek navyše alebo mi pritlačíš vankúš na tvár,“ vravieval mi, keď som začala študovať za zdravotnú sestru. Nepochybovala som o práve vziať si svoj vlastný život – váš život bol váš a vy ste ho mohli ukončiť, kedy ste chceli. Rovnako som verila, že je kruté nechať niekoho v stave, v akom bol Carlos. Čo sa to len stalo počas tej rannej hygieny a našich nesúvislých rozhovorov? Lekári mali zrejme pravdu: nemal šancu. No ja som si asi myslela, že Carlos by sa možno z toho mohol dostať. A možno som len videla, že je v ňom život a skrátka som odmietala nechať ho umrieť.

Ale koniec koncov ako ateistka som verila, že nemá zmysel dopustiť, aby sa vyčerpané telá trápili aj celé roky. Považovala som to za nemorálne. Videla som, aké mávajú pacienti pripútaní na lôžko na zadku rany. Bývali také hlboké, že ste mohli zbadat aj desivú časť bielej kosti. Starala som sa o nemo- húcich a zmätených starých ľudí, ktorí mali za nech- tami stvrdnuté vlastné výkaly a ani nevedeli, ako sa volajú. Bola som presvedčená, že je našou povinno- stou ukončiť takéto ľudské utrpenie, verila som v mi- losrdnú definitívnu smrť. Nepochybovala som o tom, že keď Carlos zomrel, bol koniec. Jeho ener- gia sa stratila v ničote. Nezaoberala som sa nereál- nymi predstavami o posmrtnom živote či reinkar- nácii. Vďaka svojmu presvedčeniu som v tom mala celkom jasno: Boha aj nebo vynašiel človek, pretože nedokázal uniesť ťažobu vlastnej smrteľnosti.

Neunikalo mi ani to, prečo bolo o týchto prav- dách dôležité písať. Vedela som, že literatúra dokáže vyvážiť ľudskú skúsenosť. Literatúra chráni pred za- budnutím a nepochopením; bolesť zošľachťuje pro- stredníctvom krásy a formy. Rada som ľuďom hovo- rievala, že naše sklony k náboženstvu a tvorivosti má na svedomí centrum vedomia, kde sa nachádza aj poznanie o našej vlastnej smrteľnosti. Túžba uctievať Boha a túžba vytvoriť báseň sú navzájom prepojené. Ale zatiaľ čo jedno, teda umenie, bolo skutočné a po- silňujúce, to druhé bolo nepravdivé a represívne, na tom som trvala. Básne som začala písať v metre, medzi pracovnými zmenami či v mrazivej miestnosti pre zamestnancov o šiestej ráno. Čítala som Sylviu

Plathovú, Johna Keatsa, Sharon Oldsovú. Napodobňovala som ich štýl a snažila som sa nájsť svoj vlastný. Mojou ambíciou bolo napísať aspoň jednu skutočnú báseň.

Bolo toho toľko, o čom sa dalo písať. Ako kvalifikovaná psychiatrická zdravotná sestra, ktorá teraz bývala v podkrovnom byte v Belsize Park, som sa na psychiatrii starala o starších pacientov s depresiou, schizofréniou a demenciou. „Kde je Boh?“ zastonal zohnutý muž na vozíku. Oľga s bielymi kučeravými vlasmi a opálenou pokožkou, ktorá o svoju rodinu prišla pri holokauste, ma chytila za ruku a uvážlivo sa ma spýtala: „Kde je Boh?“ No u nej nebola táto otázka bedákaním či domáhaním sa konkrétnej odpovede. Len ju to zaujímalo, to bolo všetko. Doľahlo na ňu zúfalstvo, akoby jej nejaká chladná ruka siahla na hrud', ale jej odolnosť bola pôsobivá. Preliečili sme ju tabletkami a už zasa hrala bridž alebo si rázne vykračovala ulicami. Iný pacient, ktorý rovnako stratil rodinu počas holokaustu, sa zatvoril vo svojom tmavom byte, ktorý osvetľovali len sviečky: jedna za každého príbuzného či priateľa zabitého v táboroch. Ďalšia preživšia si nutkavo trhala svoju elegantnú tvídovú sukňu. Šlo o *kriah*, čiže židovský smútočný rituál. A takto roztrhala každú novú sukňu. Neexistovalo riešenie. Piplala sa s tkaninou ako s chrastou, ktorú nemožno nechať tak, kým sama neodpadne. Ďalší pacient chorobne napodobňoval Hitlera a jedného úzkostlivého Žida posielal do plynu. Viackrát do týždňa som počula vetu: „Chcem zomrieť.“ Niekedy vznikali malicherné hádky, kto trpí viac. Oľga

odpovedala: „Aj ja som všetkých stratila, prišla som o celú svoju rodinu. Ale neexistuje žiadna hierarchia zármutku. Smútok je smútok.“

Pri všetkej tejto temnote sa príležitostne objavili chvíle uvoľnenia. Jeden z opatrovateľov bol transvestita. Niekedy si v piatok popoludní obliekol dlhé červené šaty s flitrami, obul topánky na vysokých podpätkoch a vyspevoval piesne Shirley Basseyovej. Všetci sme sa pridali: vyše dvadsiati terapeuti, zdravotné sestry a lekári. A tiež bývalé kvetinárky z Berwick Street, bývalí vedúci pracovníci, bývalí plukovníci a utečenci – naši pacienti. „Som v hoteli?“ pýtal sa ma elegantný bývalý tanečník. A potom o päť minút neskôr znovu: „Som v hoteli?“ A zase: „Som v hoteli?“ Jeden muž, Albert, sedel ako umytý novorodenec na plastovej sedačke. Úplne zabudol svoje meno, akú prácu predtým robil, aj na svoju rodinu a minulosť. Zdalo sa, že z neho už nezostalo nič, len kosti, ktoré jeho manželka presúva z postele do kúpeľne a cez deň do nemocnice. Jeho hnedá hlava bola bez vlasov a hnedé oči pozerali do prázdna. Často bolo jednoduchšie postarať sa o mužov, ktorí sa vás snažili chytiť za prsia alebo si mysleli, že ste ich dcéra. Niektorí boli mrzutí, ale mnohí sa snažili doberať si ma alebo dokázali povedať vtip. Dokonca aj tí najslabomyseľnejší pacienti si zvyčajne zapamätali nejakú myšlienku či dve: väčšina mala príbeh, kúsok vety, ktorý sa zachoval i napriek chorobe so zničujúcimi následkami. „Kedysi som vyzerala ako Grace Kellyová,“ hovorievala jedna pani. Iný zas spomínal: „Odbachli sme ich zo vzduchu! Prekliatych náckov –

tak sme vtedy volali nacistov.“ Zvyčajne sa nájde aspoň jedna veta, ktorú nezničí ani choroba či vek. Ale u Alberta nezostalo nič. Nijaký príbeh, nijaká veta. Dokonca aj jeho chôdza sa zhoršovala. Čoskoro sa z neho mala stať len ďalšia kopa kostí v posteli, ktorá sa stratí v ničote.

Po práci som sa pridala ku skupine lekárov, ošetrovateľov a vodičov sanitiek, ktorí sa vybrali do Soho* na pohár vína. Hudba z barov a neprestávajúce brzdenie áut či pridávanie plynu len umocňovali netrpezlivosť Londýna. Kým sa stihli pobaliť stánky na Berwick Street, začali von vychádzať muži v priliehavých bielych tričkách, aby sa mohli predvádzať pri svietiacich neónoch a prehlbujúcom sa súmraku. Po celej Old Compton Street sa pohybovali kadejakí čudáci, poobliekaní v čiernych plastových alebo červených čipkovaných podprsenkách a v nohavičkách s leopardím vzorom, zúžených v rozkroku. Nikoho to nešokovalo. Bol to Londýn. Štvrť Soho bola plná tajných vchodov. Okrem známych ulíc sa v nej dali nájsť aj brány, čo viedli do starých viktoriánskych budov. Ako výťah slúžili v starých stavbách čierne rošty a celkom hore sa otváral výhľad na dvory, kam sa nedalo len tak ľahko dostať. Niekde v byte na hornom poschodí mohla sedieť stará dáma v plstennom klobúku, celá v pomykove a neschopná uvariť si šálku čaju, zatiaľ čo pod ňou zaliezali muži v oblekoch do barov so zatemnenými oknami. Večerný výjazd v meste sa nám nerátal, kým sme sa neopili. Nieкто niekoho udrel, iný stúpil na

*Londýnska štvrť povestná nočným životom

čiesi okuliare, ďalší močil za stenou, dvaja šli spolu domov a my sme sa trochu čudovali, či je to v poriadku, ktosi kohosi pobozkal, pre ďalšiu sa noc skončila potláčanými slzami.

Neraz som si všimla vysoký kostol z červených tehál na námestí Soho Square. Dvere mal vždy otvorené do tmy mierne osvetlenej plamienkami sviečok, čo horeli dnu. Aké zvláštne, myslela som si. Často som mala pocit, že mám vstúpiť dnu, sama, aby som našla pokoj. Raz som to urobila. Po večere strávenom s kamarátkou, ktorá ma nahovorila na návštevu sexshopu, som sa cítila dostatočne odvážna aj na to, aby som vošla do kostola. Posadila som sa a cítila som závisť voči ľuďom, čo tam boli. Zdali sa byť pohrúžení do tichej modlitby a vedeli, čo treba robiť. Kľačiaci muž mi pripomínal akéhosi atléta v smiešnej pozícii – nemyslela som si, že by som také niečo niekedy dokázala urobiť, navyše som v tom nevidela zmysel.

Cez víkendy som sa prechádzala po cintoríne Highgate Cemetery a po planine Hampstead Heath. Niektoré večery som presedela na svojom balkóne, ktorý bol veľký asi ako doska na surfovanie, medzi komínmi a anténami severného Londýna. Ostatné podkrovné byty boli osvetlené a ukazovali mi páry sadajúce si k večeri, deti vyfarbujúce maľovanky pri stole, učiteľku klavíra, ako spieva stupnice. Pila som francúzske víno, čítala Mauriaca, Jeana Rhysa či Martina Amisa a čudovala som sa, prečo sa môj ctiteľ, židovský lekár, ešte neposunul na ďalšiu métu. Pre mnohých mužov tej generácie bol sex príjemným

rozptýlením, ale veta „Ľúbim ťa“ sa mlčky zakazovala. Ale on mi volal. Volal mi do nemocnice, volal mi o tretej nadránom, volal mi ráno, keď som sa obliekala. Volal mi, keď som odchádzala do práce a keď som sa vrátila domov. Volal mi z mítingov. Nikdy u mňa nestrávil noc, ale prišiel aj o štvrtej ráno. A tie dve hodiny, kým odišiel, som ležala na tvrdom tenkom matraci na podlahe v podkroví a sotva sa dalo postrehnúť, že tam bol aj niekto iný okrem mňa. Mal hnedasté sivé oči a bledožltú ruskú pokožku. Vedel ma počúvať aj rozosmiať. Keď odišiel, zazvonil telefón a ja som zasvietila. Bol to on, volal mi z auta. „Pod von na balkón,“ povedal a ja som vyšla do sivého ľadového rána a dívala som sa, ako odchádza.

Pracovala som od pondelka do piatka a potom som nasadla na vlak domov, k rodičom do Suffolku. Niektoré stanice sú ako pobrežia: Paddington, Kings Cross, Liverpool Street. Piatkové večery človeka vmietli do vzdúvajúceho sa oceánu, do búriacich sa a krútiacich vln ľudí, dochádzajúcich do Londýna za prácou, laktami sa predierajúcich dopredu a pokúšajúcich sa chytiť odchádzajúci záchranný čln. O siedmej večer bola ulica Liverpool Street prepchatá. Rovnako to bolo s vlakmi. Študenti a psy stáli na chodbe pred dverami toaliet. Jedálenské vozne bývali preplnené červenolícimi obchodníkmi, ktorí si kravaty ťahovali ako slučku. Koberce a sedadlá boli vlhké od dažďa. Dievčatá s pokožkou utopenčov z Norfolku a oblečené v džínsoch a hrubých kabátoch sa zladili s rytmom hudby v slúchadlách. Vo

vozni sa začínali ozývať mobilné hovory: „Ahoj, som vo vlaku.“, „V tom, čo má odchod o siedmej.“, „Už cestujem.“, „Ahoj, stihla som vlak o siedmej.“ Keby sme naozaj boli na rozbúrenom mori, dvíhali a kolísali by sme sa popri čiernych oceľových oblúkoch a mostoch časti East End.

Do pol deviatej nezostal vo vlaku takmer nik, len rozžiarené svetlo, rozsypané zemiakové lupienky a prevrátené plastové poháre. Mechanika vozňov škripala a pri zastavovaní pomaly trpela. Na mrznúcom nástupišti cieľovej stanice bol už Londýn zabudnutým príbehom. Otec ma čakal s naštartovaným autom. Pretekal sa po úzkych vidieckych cestách, autom sa tlačil čo najbližšie k ďalšiemu vozidlu, predbiehal a predstieral, že je v lietadle a strieľa na nepriateľa z oblohy. Pritom však počúval, čo mám nové, rozprával mi, čo nové má on, a zaujímal sa o debet na mojej karte. Vonku sa potichu kĺzali prázdne polia a svet sa pred nami odvíjal akoby z cievky.

* * *

V jeden septembrový deň dostal môj otec vo veku päťdesiatšesť rokov nádej na tri mesiace života. Bola jeseň a išli sme autom po cestičkách zaplavených intenzívnym zlatým svetlom. Nebol mužom, ktorý by sa poddával slabosti či utrpeniu. Tvárou v tvár vlastnej smrteľnosti sa jeho princípy nezmenili. Nič ho nedesilo viac než myšlienka, že by mal byť akýmkoľvek spôsobom závislý od druhých, a tak začal svoju chorobu aj smrť plánovať – v rámci zákona, no snažiac sa dostať ich čo najviac pod kontrolu.